

Refleksje nad zaletami grup mieszanych w przedszkolu

W ciągu ostatnich dziesięcioleci kończących miniony XX wiek i rozpoczynających bieżący, nasilają się tendencje widoczne w wielu systemach oświatowych do wykorzystywania alternatywnych metod kształcenia i wychowania. Nie w każdym przypadku alternatywne metody oznaczają metody najnowsze. Są to metody i formy najczęściej powstałe przed wieloma laty, najczęściej w okresie dwudziestolecia międzywojennego i w okresie po II Wojnie Światowej. Zostały one przepracowane, zweryfikowane naukowo, ocenione i zaakceptowane przez społeczność, czasem lokalną, czasem o wiele szerszą i odleglejszą pod względem geograficznym (Niemcy, Dania, Włochy, Stany Zjednoczone). Alternatywne metody, formy, całe systemy oddziaływań są przenoszone do innych regionów danego kraju, do innych państw, pokonują nawet drogę na inny kontynent. Nauczyciele i wychowawcy poszukujący nowych rozwiązań w drodze innowacyjnych działań dostosowują elementy, zapożyczają najbardziej sprawdzone komponenty, adaptują to, co najlepiej sprawdza się na gruncie ich warunków pracy. To metody między innymi znane jako montesoriańskie, Reggio Emilia, leśnych przedszkoli.

Wśród niektórych grup społecznych do dzisiejszych czasów istnieje stereotypowe przekonanie, że grupy mieszane w przedszkolu są niewłaściwym miejscem pobytu dla dzieci. W szczególności problemem tym dzielą się rodzice dzieci starszych z takich grup. Wieloletnie badania pojawiające się w dyskursie nauk pedagogicznych, psychologicznych i społecznych dowodzą, że jest to najbardziej naturalne środowisko dla dzieci w wieku przedszkolnym. Sztuczny podział ze względu na rocznik urodzenia dziecka nie jest odzwierciedleniem poziomu rozwojowego dzieci. Szczególnie w wieku przedszkolnym kształcenie ma na celu doprowadzenie do harmonijnego rozwoju wszystkich sfer funkcjonowania dziecka. Ewenementem jest dziecko rozwijające się równomiernie w sferze funkcjonowania poznawczego, społecznego, emocjonalnego i biofizjologicznego na poziomie wieku określonego datą urodzenia się dziecka, szczególnie w okresie od 2 do 7 roku życia. Oddziaływania przeprowadzane w okresie przedszkolnym są tak organizowane, aby harmonia ta następowała względnie jak najszybciej, aby dziecko w wieku siedmiu lat osiągnęło odpowiedni poziom dojrzałości szkolnej w celu gotowości podjęcia nowych obowiązków po przekroczeniu progu szkoły. Jednakże tempo i jakość rozwoju dziecka we wszystkich wymaganych przejawach jest nierównomierne, różnorodne i indywidualne u każdego dziecka – i nie ma od tego wyjątków.

Wielu rodziców zgłasza obawy, że dzieci starsze w grupie nabywają zachowań charakterystycznych dla dzieci młodszych od nich. Otóż istnieje istotna prawidłowość wyjaśniona przez psychologów rozwojowych, że dziecko zdrowe, prawidłowo rozwijające się, nie ma tendencji do regresu w rozwoju swoich zachowań. Do zachowań regresywnych może doprowadzić jedynie traumatyczne przeżycie, schorzenie fizjologiczne, rozwijająca się patologia w środowisku rodzinnym wyzwalamąca stałe negatywne napięcie emocjonalne.

Zorganizowanie działań pedagogicznych w grupie mieszanej wiekowo umożliwia uwzględnienie indywidualnego tempa rozwoju poszczególnych dzieci. W grupie takiej zauważane są silnie zróżnicowane sposoby komunikowania się między sobą, co wyjątkowo podwyższa kompetencje społeczne dzieci uczestniczących w realizowanym programie kształcenia i wychowania w danej grupie. W otoczeniu grupy mieszanej dziecko ma szansę odnalezienia różnorodnych bodźców rozwojowych, które odpowiadają jego indywidualnym potrzebom i możliwościom. Dziecko ma szansę co roku zmieniać swoją pozycję w hierarchii grupy, odczuwać swoje dojrzewanie w pełnieniu ról społecznych, odczuć siebie na tle młodszych, nowych kolegów, co stymuluje i pobudza rozwój jego tożsamości. Dziecko wzrastające w grupie czuje się coraz bardziej sprawcze, nabywa przeświadczenia o swojej wartości, co mobilizuje cały zakres jego zachowań i form funkcjonowania. Wobec młodszych współuczestników procesu kształcenia jest o wiele bardziej kompetentne oraz odpowiedzialne za swoją pozycję. Zdobywanie takiego samopoczucia w grupie z niezmiennym składem (niemieszanej) jest niemal niemożliwe. Struktura i hierarchia grupy nieformalnej wśród grupy społecznej, nawet przedszkolnej, jest niemożliwa do zmiany w sposób sztuczny. Formuje się wyłącznie przez uczestnictwo żywiołowe i naturalne. Z racji przyjętej koncepcji grupy mieszanej osoby dorosłe są partnerami dla dziecka, nie spełniają roli dyktatora formującego sztuczną strukturę.

Ze strony rodziców często zainteresowaniem jest poziom intelektualny, z jakim spotyka się ich dziecko w grupie mieszanej. Odpowiedzią na wątpliwości powinna być teoria podstaw modelu kształcenia integracyjnego, które rozwinęło się wraz z osiągnięciami psychologii ukazującymi, że poznawanie, postrzeganie, myślenie dziecka jest procesem o charakterze nieodróżnicowanym i całościowym. Dziecko poznaje wielostronnie zwartą całość rzeczywistości, a jego wiedza jest zintegrowaną wizją świata. Bez podziału na poszczególne przedmioty, wiek, dostosowanie treści. Po prostu, pewne rzeczy są już wiadome, a pewne istotne, inne stanowią nowe inspiracje.

Formuła grupy mieszanej wiekowo jest przybliżeniem społeczności ze środowiska, w które człowiek wchodzi przez całe życie. Jednym z powodów niskiej oceny systemu

edukacyjnego jest unifikacja uczniów w sztucznie stworzonych klasach równolatków. Zachęcam więc do refleksji nad dobrem, jakie przynosi możliwość uczestnictwa dzieci w grupach, gdzie model grupy wpływa pozytywnie na funkcjonowanie i rozwój każdego dziecka, dyktując możliwość i konieczność zróżnicowania oddziaływań. Tak cenna jest przecież nasza oraz naszych dzieci indywidualność.

mgr Małgorzata Janusz-Konopelko

Bibliografia

1. Christ M., Preuss A., *Związek leśnych przedszkoli z metodą Marii Montessori*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2018, NR 1(47).
2. Florek A., Dziecko w grupie, czyli o przedszkolu dla dzieci, „Meritum” 2016, nr 1(40).
3. Guz S., *Edukacja w systemie Montessori*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1998.
4. Guz S., *Metoda Montessori w przedszkolu i szkole. Kształcenie i osiągnięcia dzieci*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.
5. Poussin Ch., *Metoda Montessori. Naucz mnie robić to samodzielnie. Wprowadzenie dla rodziców*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2017.